

УДК 336.5.02

Крапівницька С. М.

Зарукевич М. В.

Донецький національний технічний університет

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У даній статті розглянуто систему управління витратами підприємства. Досліджено складові елементи в системі управління витратами. Розглянуто принципи та завдання системи управління витратами.

Ключові слова: витрати, управління витратами, елементи системи управління витратами, принципи управління витратами, завдання системи управління витратами.

Постановка проблеми в загальному вигляді, зв'язок з науковими і практичними завданнями. У сучасних умовах нестабільності економічної ситуації, підвищення конкуренції на ринку та зменшення доходів набуває все більшої актуальності пошук дієвих методів управління господарською діяльністю. За цих умов стабільність і розвиток будь-якого підприємства залежить передовсім від створення ефективної системи управління витратами.

Недооцінка ролі управління витратами зумовлює значні витрати підприємств, що у кінцевому випадку, негативно впливає на рівень виробничих витрат та результати господарювання, саме тому слід визначити структуру системи управління витратами, яка повинна містити складові елементи, які взаємодіють між собою відповідно до поставлених завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виділення невирішених питань. На сьогодні питанню управління витратами приділялось багато уваги, зокрема такими видатними вченими, як Ф. Бутинець, С. Голов, І. Давидович, К. Друрі, Т. Карпова, В. Лебедев, Л. Нападівська, А. Турило, А. Череп та інші.

На думку С. Голова, управління витратами – це принципово нова система, яка дає змогу чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати [1, с. 30]. І. Давидович придержується думки, що «по-перше процес управління витратами має на меті виявити, як саме сформувалась собівартість, які чинники мали на неї позитивний, а які – негативний вплив. А по-друге, процес управління витратами має бути спрямований на прогнозування можливої величини витрат, максимально точно передбачення їх рівня та поточне оперативне втручання у діяльність підприємства у разі виявлення відхилень від наперед визначеного бажаного стану» [2, с. 9-10]. Т. Карпов вважає, що управління витратами включає такі елементи: планування, нормування, облік, калькулювання, економічний аналіз, контроль, регулювання та прогнозування витрат.

Л. Нападівська та А. Турило розглядають проблему управління витратами підприємства. А. Череп у монографії «Управління витратами суб'єктів господарювання» – розглядає питання сутності та класифікації витрат. Проблеми управління витратами у своїх працях аналізують й сучасні вітчизняні дослідники А. Ясінська, І. Шапіро, Г. Колісник, О. Косинська, Л. Голубовський, А. Козаченко та ін.

Однак, незважаючи на чималу кількість наукових праць, не всі аспекти складової та актуальної для розвитку підприємств проблеми з'ясовано і отримали належне обґрунтування. Це зумовлює необхідність продовження досліджень у цій сфері.

Загальна мета дослідження. Основною метою дослідження є визначення та обґрунтування

структури системи управління витратами та її елементів, які взаємодіють між собою відповідно до поставлених завдань на сучасному етапі економічного розвитку.

Викладення основного матеріалу. Обґрунтування отриманих результатів. Управління витратами є найбільш важливим чинником підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності будь-якого підприємства і є актуальним завданням теорії та практики.

Так, за даними статистики Міністерства фінансів України у 2008 р. рівень витрат за видами економічної діяльності склав 4036614 млн. грн, а в 2009 р. цей рівень знизився до 3601674,7 млн. грн. Але вже в 2010-2011 рр. спостерігається динаміка росту витрат за видами економічної діяльності, при цьому значну частину в структурі витрат займають витрати у сфері промисловості, так у 2011 р. рівень витрат склав 5255358 млн. грн., що на 30,19% більше ніж у 2008 р., при цьому рівень витрат у сфері промисловості відносно 2008 р. збільшився на 42,7%. Згідно з показниками за 2012 р., обсяг витрат за економічними видами діяльності в цілому знизився на 174520,5 тис. грн. відповідно до 2011 р. за рахунок зниження витрат у деяких сферах. Але якщо розглядати дані показники не в цілому, а за окремими видами діяльності, наприклад, у сфері сільського господарства, мисливства, лісового господарства та будівництва, то тут залишається тенденція зростання витрат [3]. В цілому це свідчить про негативну тенденцію росту витрат (рис. 1).

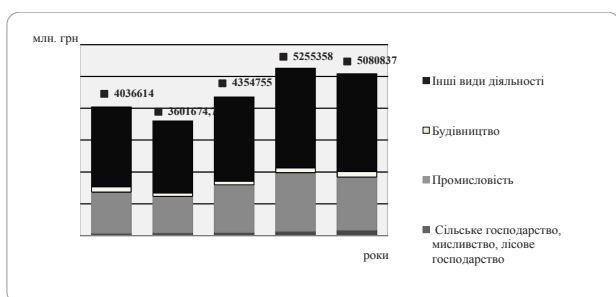

Рис. 1. Динаміка структури росту витрат за видами економічної діяльності у 2008-2012 роках

Причинами збільшення витрат можуть бути зростання цін на сировину, енергоносії, підвищення заробітної плати, сучасна політика ціноутворення, економічна і фінансова політика держави тощо. Збільшення витрат виробництва на одиницю продукції в економіці скорочує прибутки й обсяг продукції, який підприємці готові запропонувати за наявного рівня цін. Внаслідок цього зменшується сукупна пропозиція товарів та послуг, що, у свою чергу, підвищує рівень цін. Отже, це ще раз свідчить про необхідність розвитку раціональної

системи управління витратами на підприємствах.

В сучасних умовах управління витратами означає створення єдиної, раціональної, чітко та безперервно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами [4, с. 216-221]. Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій управління, тобто функції повинні реалізовуватись через елементи управлінського процесу: прогнозування, планування, нормування, організування, калькулювання, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль витрат (рис. 2).

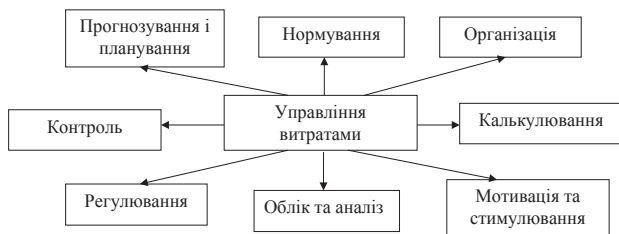

Рис. 2. Система управління витратами підприємства

Кожен з елементів системи спрямований на досягнення загальних цілей підприємства та виконує чітко поставлені завдання. Для більш детального ознайомлення розглянемо ці елементи:

Прогнозування і планування витрат здійснюється на стадії розробки управлінського рішення. Визначаються перспективи і поточні тенденції зміни окремих видів витрат, задають їхні орієнтири, що забезпечують вихід на визначенні значення показників прибутку і рентабельності.

Нормування витрат встановлюють технічно-обґрунтовані нормативи в натуральних і вартісних оцінках за окремими видами витрат, технологічними процесами, центрами відповідальності.

Організація витрат полягає у визначенні місць формування витрат і центрів відповідальності з метою відслідковування причин перевитрат або економії витрат та відповідальних за це осіб.

Калькулювання собівартості розподіляють фактичні витрати і витрати на об'єкти калькулювання собівартості. Таким чином обчислюється фактична собівартість продукції.

Мотивація та стимулювання полягає у спонуканні працівників підприємства до отримання ними встановлених планових витрат і пошуку способів їх зниження. Цей процес відбувається через залучення заробітної плати, премій, перспектив службового просування до основних показників діяльності підприємства, зокрема до величини здійснених витрат.

Облік витрат передбачає спостереження, ідентифікацію, вимірювання та реєстрацію фактів витрачання ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства. Враховують витрати в заданій номенклатурі статей.

Аналіз витрат проводиться з метою визначення ступеня раціональності витрат та оцінки впливу факторів на їх обсяг. Аналізують фактичні витрати порівняно з плановим завданням і нормативами, виявляють фактори впливу, визначають резерви зниження собівартості.

Контроль і регулювання процесу управління витратами вносять поточні зміни в систему управління витратами у випадку відхилень від запланованої динаміки витрат, уточнюються системи планування і нормування.

Формуванні системи управління витратами підприємства передбачає дотримання певних принципів, які наведені на рисунку 1.3.

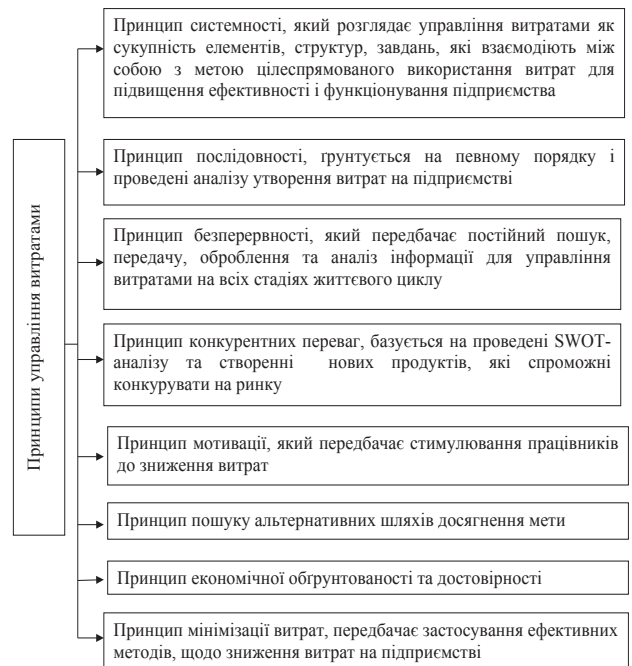

Рис. 1.3. Принципи управління витратами

Дані принципи є загальними напрямками формування системи управління витратами. Кожне підприємство застосовує ці принципи відповідно до специфіки особливостей його діяльності.

Принципи системи управління витратами тісно пов'язані з рядом завдань. Так, на думку І. Давидовича, система управління витратами спрямована на вирішення таких завдань (рис. 1.4):

Рис. 1.4. Завдання системи управління витратами [5, с. 19]

Управління витратами – це безперервний у часі процес комплексного впливу на витрати підприємства з метою забезпечення їх оптимального рівня, структури і динаміки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, система управління витратами є складовою управління підприємства загалом і її раціональна побудова є основним з чинників підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємства в цілому.

Тобто для кожного підприємства для успішного функціонування його діяльності необхідною умовою є створення єдиної, раціональної, чітко

та безперебійно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами.

Перспективою подальших наукових досліджень виступає необхідність пошуку ефективних

методів мінімізації витрат, та розробки і впровадження синтезованої системи управління витратами, яка буде враховувати не тільки особливості функціонування підприємств, але й зміни в стратегії їх розвитку.

Список літератури:

1. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник / С. Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 704 с.
2. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посібн. / Давидович І. Є. – К. : ЦУЛ, 2008. – 320 с.
3. Сайт статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Косинська О. В. Удосконалення системи управління витратами як важливий засіб підвищення ефективності функціонування підприємств харчової промисловості / О. В. Косинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 216-221.
5. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 228 с.

Крапивницкая С. Н.

Зарукевич М. В.

Донецкий национальный технический университет

РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В данной статье рассмотрена система управления затратами предприятия. Исследованы составляющие элементы в системе управления затратами. Рассмотрены принципы и задания системы управления затратами.

Ключевые слова: затраты, управление затратами, элементы системы управления затратами, принципы управления затратами, задачи системы управления затратами.

Krapivnitskaya S. N.

Zarukevych M. V.

Donetsk National Technical University

DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE COST MANAGEMENT SYSTEM

Summary

In this article the cost management system of the enterprise. Investigated the constituent elements of the system of cost management. The principles and job cost management system.

Key words: cost, cost management, cost management system elements, principles of cost management, tasks of a cost management system.